

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)
z dnia 26 maja 2005 r. *

W sprawie C-77/04

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie Protokołu z dnia 3 czerwca 1971 r. w sprawie wykładni przez Trybunał Sprawiedliwości Konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Cour de cassation (Francja) postanowieniem z dnia 20 stycznia 2004 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 17 lutego 2004 r., w postępowaniu:

Groupement d'intérêt économique (GIE) Réunion européenne i in.

przeciwko

Zurich España,

Société pyrénéenne de transit d'automobiles (Soptrans),

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: P. Jann, prezes izby, N. Colneric, J. N. Cunha Rodrigues (sprawozdawca),
M. Ilešić i E. Levits, sędziowie,

* Język postępowania: francuski.

rzecznik generalny: F.G. Jacobs,
sekretarz: K.H. Sztranc, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 8 grudnia 2004 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Groupement d'intérêt économique (GIE) Réunion européenne i in. przez adwokata M. Levisa,
- w imieniu Zurich España przez adwokatów P. Alfreda i G. Thouvenina,
- w imieniu rządu francuskiego przez G. de Bergues'a i A. Bodard-Hermant, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu włoskiego przez I.M. Braguglię, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez P. Gentilego, avvocato dello Stato,
- w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez A.M. Rouchaud-Joët, działającą w charakterze pełnomocnika,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 24 lutego 2005 r.,

wyduje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 6 pkt 2 oraz postanowień rozdziału 3 tytułu II Konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972, L 299, str. 32), zmienionej Konwencją z dnia 9 października 1978 r. w sprawie przystąpienia Królestwa Danii, Irlandii i Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej (Dz.U. L 304, str. 1, zmienione brzmienie — str. 77), Konwencją z dnia 25 października 1982 r. w sprawie przystąpienia Republiki Greckiej (Dz.U. L 388, str. 1), Konwencją z dnia 26 maja 1989 r. w sprawie przystąpienia Królestwa Hiszpanii i Republiki Portugalskiej (Dz.U. L 285, str. 1) oraz Konwencją z dnia 29 listopada 1996 r. w sprawie przystąpienia Republiki Austrii, Republiki Finlandii i Królestwa Szwecji (Dz.U. 1997, C 15, str. 1, zwanej dalej „konwencją”).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach postępowania z powództwa z tytułu gwarancji wniesionego przez ubezpieczycieli Société pyrénéenne de transit d’automobiles (zwanej dalej „Soptranssem”) przeciwko spółce Zurich Seguros, występującej następnie pod nazwą Zurich España (zwanej dalej „spółką Zurich”) o podział między te zakłady ubezpieczeń odszkodowania należnego spółce General Motors España (zwanej dalej „GME”) od Soptransu.

Ramy prawne

- 3 Artykuł 2 akapit pierwszy konwencji stanowi:

„Z zastrzeżeniem przepisów niniejszej konwencji osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium Umawiającego się Państwa mogą być, niezależnie od ich obywatelstwa, pozywane przed sądy tego państwa” [tłumaczenie nieoficjalne, podobnie jak wszystkie cytaty z tej konwencji].

- 4 Artykuł 6 pkt 2, zawarty w rozdziale 2 tytułu II konwencji, zatytułowanym „Jurysdykcja szczególna”, stanowi:

„Osoba ta może być również pozwana:

[...]

- 2) w sprawach dotyczących powództwa z tytułu rękojmi i gwarancji lub powództwa interwencyjnego — przed sąd, przed którym toczy się główne postępowanie, chyba że powództwo to zostało wytoczone jedynie w celu wyłączenia tej osoby spod jurysdykcji sądu dla niej właściwego;

[...]”.

5 Artykuły 7–12a tworzą rozdział 3 tytułu II konwencji, zatytułowany „Jurysdykcja w sprawach dotyczących ubezpieczenia”.

6 Artykuł 7 konwencji stanowi:

„Z zastrzeżeniem artykułu 4 i artykułu 5 punkt 5 w sprawach dotyczących ubezpieczenia jurysdykcję określa niniejszy rozdział”.

7 Zgodnie z art. 11 konwencji:

„Z zastrzeżeniem postanowień artykułu 10 ustęp 3 ubezpieczyciel może pozywać tylko przed sądy Umawiającego się Państwa, na którego terytorium pozwany ma miejsce zamieszkania, bez względu na to, czy jest on ubezpieczającym, ubezpieczonym czy też uposażonym z tytułu ubezpieczenia. [...]”.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

8 Postępowanie przed sądem krajowym zostało wszczęte w następstwie zdarzenia powodującego powstanie szkody, jakie miało miejsce w dniu 13 sierpnia 1990 r. na parkingu, na którym Soptrans, spółka z siedzibą we Francji, składa nowe pojazdy.

- 9 Ubezpieczycielami spółki Soptrans w zakresie szkód dotyczących tych pojazdów są: GIE Réunion européenne, spółki Axa, następca prawny Union des assurances de Paris, Winterthur, następca prawny Neuchâteloise, Le Continent oraz Assurances mutuelles de France (zwani dalej wspólnie „ubezpieczycielami”). Wszyscy ubezpieczyciele mają swoje siedziby lub oddziały we Francji.
- 10 Niektóre z uszkodzonych pojazdów były własnością GME, a ich ubezpieczycielem była spółka Zurich z siedzibą w Hiszpanii. W następstwie ugody zawartej w toku postępowania przed sądem w Saragossie (Hiszpania) Soptrans zobowiązał się do wypłacenia GME kwoty 120 000 000 ESP tytułem odszkodowania za szkody dotyczące pojazdów, których właścicielem była GME.
- 11 Równolegle do tego postępowania Soptrans wystąpił do tribunal de grande instance de Perpignan (Francja) z powództwem przeciwko ubezpieczycielom o wykonanie zobowiązań wynikających z gwarancji w związku z następstwami powództwa wniesionego przeciwko Soptransowi do sądu hiszpańskiego.
- 12 Ubezpieczyciele z kolei wystąpili do wspomnianego tribunal de grande instance z powództwem przeciwko spółce Zurich na podstawie art. L 121-4 code des assurances (francuskiego kodeksu ubezpieczeń), który w sytuacji zbiegu ubezpieczeń przewiduje proporcjonalny podział należnego ubezpieczonemu odszkodowania między poszczególnych ubezpieczycieli. Spółka Zurich zakwestionowała jurysdykcję sądu francuskiego, do którego wniesiono powództwo, na rzecz sądu w Barcelonie (Hiszpania), tj. sądu miejsca swojej głównej siedziby.
- 13 Orzeczeniem z dnia 2 lutego 1999 r. tribunal de grande instance de Perpignan orzekł jurysdykcję sądów francuskich na podstawie art. 6 pkt 2 konwencji. Od tego

orzeczenia spółka Zurich odwołała się do cour d'appel w Montpellier (Francja), który, uznawszy, że w tym przypadku znajdowały zastosowanie wyłącznie przepisy rozdziału 3 tytułu II konwencji, orzekł, że francuskie sądy nie są właściwe do rozpoznania powództwa z tytułu gwarancji wniesionego przez ubezpieczycieli.

- 14 Ubezpieczyciele wnieśli więc kasację do Cour de cassation, uzasadniając ją w ten sposób, że, po pierwsze, powództwo z tytułu rękojmi i gwarancji oparte na zbiegu ubezpieczeń nie należy do zakresu zastosowania art. 11 konwencji oraz, po drugie, że istnienie związku między powództwem głównym i powództwem z tytułu rękojmi i gwarancji nie jest wymienione wśród przesłanek stosowania art. 6 pkt 2 konwencji.
- 15 Uznawszy, że w tych okolicznościach rozstrzygnięcie sporu wymaga wykładni postanowień konwencji, Cour de cassation postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z dwoma następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy powództwo z tytułu rękojmi i gwarancji lub powództwo interwencyjne między ubezpieczycielami oparte na stwierdzeniu wystąpienia zbiegu ubezpieczeń lub umowie koasekuracji, a nie na umowie reasekuracji, podlega postanowieniom rozdziału 3 tytułu II konwencji brukselskiej [...] jako sprawa dotycząca ubezpieczenia?
- 2) Czy art. 6 pkt 2 znajduje zastosowanie w celu ustalenia jurysdykcji w przypadku powództwa z tytułu rękojmi i gwarancji lub powództwa interwencyjnego ubezpieczycieli, a w przypadku odpowiedzi twierdzącej, czy stosowanie tego postanowienia zależy od spełnienia wymogu, aby powództwa pozostawały w związku w rozumieniu art. 22 konwencji lub co najmniej aby udowodniony został pomiędzy nimi dostateczny związek pozwalający stwierdzić, że nie wystąpiło obejście zasad jurysdykcji?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

- 16 Rozdział 3 tytułu II konwencji poświęcony jest zasadom jurysdykcji szczególnej w zakresie ubezpieczeń.
- 17 Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem z analizy postanowień wspomnianego rozdziału, wyjaśnionych w dokumentach z prac przygotowawczych, wynika, że stwarzając większy wybór jurysdykcji właściwej ubezpieczonemu niż ubezpieczycielowi oraz wykluczając możliwość umownej klauzuli prorogacyjnej na rzecz ubezpieczyciela, mają one na celu zapewnienie ochrony ubezpieczonego, który z reguły spotyka się z umowami, w których warunki są zazwyczaj narzucone i nie podlegają negocjacji oraz który pod względem ekonomicznym jest najsłabszą stroną umowy (wyrok z dnia 14 lipca 1983 r. w sprawie 201/82 Gerling i in., Rec. str. 2503, pkt 17 oraz z dnia 13 lipca 2000 r. w sprawie C-412/98 Group Josi, Rec. str. I-5925, pkt 64).
- 18 Realizacja funkcji ochrony tej strony umowy, która uchodzi za słabszą pod względem ekonomicznym oraz mniej doświadczoną pod względem prawnym, oznacza jednak, że stosowanie zasad jurysdykcji szczególnej przewidzianych w tym celu w konwencji nie powinno obejmować osób, w odniesieniu do których ochrona taka jest nieuzasadniona (ww. wyrok w sprawie Group Josi, pkt 65).
- 19 W tym przypadku, jak wynika z akt sprawy przedstawionych Trybunałowi, ubezpieczyciele wystąpili do tribunal de grande instance de Perpignan

z powództwem przeciwko spółce Zurich na podstawie art. L 121-4 francuskiego kodeksu ubezpieczeń, który umożliwia ubezpieczycielowi pozwanemu przez ubezpieczonego wystąpienie z powództwem z tytułu rękojmi lub gwarancji przeciwko innym ubezpieczycielom na podstawie zbiegu ubezpieczeń w celu zapewnienia udziału innych ubezpieczycieli, w przypadającej na nich części, w odszkodowaniu należnym ubezpieczonemu.

- 20 W tych okolicznościach nie jest uzasadniona żadna szczególna ochrona w stosunkach pomiędzy profesjonalnymi uczestnikami obrotu w sektorze ubezpieczeń, spośród których żaden nie może zostać uznany za znajdującego się w słabszej pozycji w stosunku do drugiego.
- 21 Jak słusznie zaznacza rzecznik generalny w punkcie 17 opinii, taka interpretacja wsparta jest w szczególności brzmieniem art. 8, 10 i 12 konwencji, które dotyczą wyraźnie powództwa wnoszonego przez ubezpieczającego, ubezpieczonego lub poszkodowanego oraz art. 11 konwencji, który odnosi się do powództwa wnoszonego przeciwko ubezpieczającemu, ubezpieczonemu lub uposażonemu z tytułu ubezpieczenia.
- 22 Twórcy konwencji oparli się bowiem na założeniu, że postanowienia jej rozdziału 3 tytułu II będą miały zastosowanie wyłącznie do stosunków charakteryzujących się brakiem równowagi pomiędzy stronami i z tego powodu ustanowili system jurysdykcji szczególnej, korzystny dla strony uznawanej za najsłabszą pod względem ekonomicznym i najmniej doświadczoną pod względem prawnym. Zresztą art. 12 pkt 5 konwencji wyłączył z tego systemu ochronnego te umowy ubezpieczenia, w przypadku których ubezpieczony ma silną pozycję ekonomiczną.
- 23 Stwierdzenie, że rozpatrywane postanowienia nie znajdują zastosowania do stosunków pomiędzy ubezpieczycielami w ramach powództwa z tytułu rękojmi i gwarancji jest zatem zgodne zarówno z ich brzmieniem, jak i sensem oraz celami.

- 24 Na pierwsze z postawionych pytań należy zatem odpowiedzieć, że powództwo z tytułu rękojmi lub gwarancji wniesione przez ubezpieczyciela przeciwko innemu ubezpieczycielowi, oparte na zbiegu ubezpieczeń, nie podlega postanowieniom rozdziału 3 tytułu II konwencji.

W przedmiocie pytania drugiego

- 25 Na podstawie art. 6 pkt 2 konwencji w przypadku powództwa z tytułu rękojmi lub gwarancji albo powództwa interwencyjnego można zostać pozwanym przed sąd, przed którym toczy się główne postępowanie, chyba że powództwo to zostało wytoczone jedynie w celu wyłączenia pozwanego spod jurysdykcji sądu dla niego właściwego.
- 26 W postępowaniu przed sądem krajowym ubezpieczyciele wystąpili z powództwem z tytułu gwarancji przeciwko spółce Zurich do tego samego sądu, do którego wystąpił Soptrans z powództwem przeciwko nim o wykonanie zobowiązań wynikających z gwarancji w związku z następstwami powództwa wytoczonego przeciwko Soptransowi przez GME.
- 27 Powództwa wniesione przez Soptrans oraz przez ubezpieczycieli do tribunal de grande instance de Perpignan należy więc uznać odpowiednio za powództwo główne oraz powództwo z tytułu gwarancji w rozumieniu art. 6 pkt 2 konwencji.
- 28 Powyższa kwalifikacja znajduje umocowanie w opracowanym przez P. Jenarda sprawozdaniu do konwencji o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1979, C 59, str. 1, 27), zgodnie z którą

powództwo z tytułu rękojmi lub gwarancji określone jest jako „skierowane przez pozwanego w innym postępowaniu przeciwko osobie trzeciej w celu uniknięcia skutków tego postępowania”.

- 29 W tym przypadku stosowanie art. 6 pkt 2 konwencji uzależnione jest jednak od spełnienia wymogu, aby powództwo z tytułu rękojmi lub gwarancji nie było wytoczone jedynie w celu wyłączenia pozwanego spod jurysdykcji sądu dla niego właściwego.
- 30 Jak podkreśliła Komisja, a także rzecznik generalny w pkt 32 i 33 opinii, istnienie związku między dwoma powództwami w postępowaniu przed sądem krajowym jest nierozłącznie związane z samym pojęciem powództwa z tytułu rękojmi i gwarancji.
- 31 Między powództwem wnoszonym przeciwko ubezpieczycielowi o odszkodowanie za szkody poniesione wskutek zaistnienia zdarzenia ubezpieczeniowego a postępowaniem, w którym ubezpieczyciel ten dąży do tego, aby inny ubezpieczyciel tego samego zdarzenia uczestniczył w wypłacie odszkodowania, zachodzi mianowicie istotny związek.
- 32 Do sądu krajowego, do którego wniesiono powództwo główne, należy ocena, czy taki związek istnieje. Innymi słowy, sąd ten powinien upewnić się, że powództwo z tytułu rękojmi lub gwarancji nie ma na celu wyłączenia pozwanego spod jurysdykcji sądu dla niego właściwego.
- 33 Z powyższego wynika, że art. 6 pkt 2 konwencji nie wymaga istnienia między powództwami żadnego związku poza takim, który jest wystarczający do stwierdzenia, że nie wystąpiło obejście zasad jurysdykcji.

- 34 W tym względzie dodać należy, że w zakresie powództwa z tytułu rękojmi i gwarancji art. 6 pkt 2 konwencji ogranicza się do wskazania właściwej jurysdykcji, że w żadnym stopniu nie dotyczy on warunków dopuszczalności sensu stricto oraz że w odniesieniu do zasad proceduralnych należy odwołać się do przepisów krajowych stosowanych przez sąd krajowy (wyrok z dnia 15 maja 1990 r. w sprawie C-365/88 Hagen, Rec. str. I-1845, pkt 18 i 19).
- 35 Jednakże stosowanie krajowych zasad proceduralnych nie może stanowić zagrożenia dla skuteczności postanowień konwencji. Sąd nie może stosować takich warunków dopuszczalności przewidzianych w prawie krajowym, których skutkiem byłoby ograniczenie wykonania zasad jurysdykcji przewidzianych w konwencji (ww. wyrok w sprawie Hagen, pkt 20).
- 36 W świetle powyższych rozważań na drugie z postawionych pytań należy odpowiedzieć, że art. 6 pkt 2 konwencji znajduje zastosowanie do powództwa z tytułu rękojmi lub gwarancji opartego na zbiegu ubezpieczeń, o ile między powództwem głównym i powództwem z tytułu rękojmi lub gwarancji istnieje związek pozwalający stwierdzić, że nie wystąpiło obejście zasad jurysdykcji.

W przedmiocie kosztów

- 37 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

- 1) Powództwo z tytułu rękojmi lub gwarancji wniesione przez ubezpieczyciela przeciwko innemu ubezpieczycielowi, oparte na zbiegu ubezpieczeń, nie podlega postanowieniom rozdziału 3 tytułu II Konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, zmienionej Konwencją z dnia 9 października 1978 r. w sprawie przystąpienia Królestwa Danii, Irlandii i Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, Konwencją z dnia 25 października 1982 r. w sprawie przystąpienia Republiki Greckiej, Konwencją z dnia 26 maja 1989 r. w sprawie przystąpienia Królestwa Hiszpanii i Republiki Portugalskiej oraz Konwencją z dnia 29 listopada 1996 r. w sprawie przystąpienia Republiki Austrii, Republiki Finlandii i Królestwa Szwecji.
- 2) Artykuł 6 pkt 2 wspomnianej konwencji znajduje zastosowanie do powództwa z tytułu rękojmi lub gwarancji opartego na zbiegu ubezpieczeń, o ile między powództwem głównym i powództwem z tytułu rękojmi lub gwarancji istnieje związek pozwalający stwierdzić, że nie wystąpiło obejście zasad jurysdykcji.

Podpisy